

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „СОВРЕМЕНА НОТАЦИЈА ВО ЛИТЕРАТУРАТА ЗА ПИЈАНО”
ОД ВОН. ПРОФ. Д-Р НЕВЕНКА ДУКОВСКА, ФИЛМСКА АКАДЕМИЈА,
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр. 2502-55/3 од 54. редовна седница на Наставно-научниот уметнички совет на Филмската академија, одржана на ден 18.11.2020 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- **м-р Наташа Трбојевиќ**, вонреден професор на Филмска академија при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип;
- **д-р Ангеле Михајловски**, редовен професор на Музичка академија при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **„СОВРЕМЕНА НОТАЦИЈА ВО ЛИТЕРАТУРАТА ЗА ПИЈАНО“** од **вон. проф. д-р Невенка Дуковска**, наменет за студентите на прв циклус студии на Музичка академија при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Филмска академија го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебникот **„СОВРЕМЕНА НОТАЦИЈА ВО ЛИТЕРАТУРАТА ЗА ПИЈАНО”** од вон. проф. д-р Невенка Дуковска е наменет за студентите на Музичката академија како учебно помагало на Вокално-инструменталниот оддел - Пијано, односно модулот Корепетиција и камерна музика. Учебникот е наменет за студентите од студиската програма Пијано, кои според програмата учат избран предмет Корепетиција и читање прима виста во 7 и 8 семестар, со неделен фонд на часови 2+2+1. Ракописот кој им е доставен на рецензентите претставува целосен материјал преку кој студентите ќе можат да добијат сознанија потребни за предметната материја, но и ќе може целосно да се реализираат барањата на предметната програма и ЕКТС системот. Станува збор за проследување на иновативните истражувања кај современите композитори и совладување на новите ознаки во музичкото нотно писмо, со цел музичко современо описменување и надоградување на младите пијанисти во чекор со современите композиторски трендови, карактеристични особено за втората половина на 20 век. Учебникот претставува неопходно средство за наставните програми кои се изучуваат по предметот пијано, каде што задолжително се изведуваат современи композиции од светската и македонската музичка литература.

Основна цел на учебникот е практичната примена на стекнатите знаења, затоа и учебникот располага со соодветни нотни примери и вежби. Акцентот е ставен на совладаните знаења кои ќе се стекнат за време на образованието и истите да бидат во функција на нивна практична примена. Но, овој учебник освен за потребите на предметните материи во текот на студиите може да послужи и за сечие проширување на интересот за богатството на музичките симболи воопшто. Книгата претставува еден вреден прилог во нашата музичка литература, што на систематичен начин ги третира т.н. проблеми во музичкото писмо и музичкиот јазик, редоследно спроведени со еден методолошки пристап.

Податоци за обемот на ракописот: Учебникот е напишан на 173 страници, содржи 13 фотографии, 108 нотни примери и 193 графички симболи за современо нотирање. Обемот на учебникот **„СОВРЕМЕНА НОТАЦИЈА ВО ЛИТЕРАТУРАТА ЗА ПИЈАНО”** од вон. проф. д-р Невенка Дуковска ги задоволува основните критериуми за објавување според бројот на часови за предметот и согласно со одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитетот „Гоце Делчев” во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Ракописот за учебникот е резултат на опсежно пребарување низ стручно-научната литература од домашни и странски автори, сепак базиран на емпириски основи, применети се многу примери од праксата и лично искуство. Литература од ваков вид, во светски рамки е раритет, додека пак на македонски јазик воопшто и не постои. Ова е тема која е целосно недопрена и претставува патоказ за секој пијанист инволвиран во водите на современата музика. Истата во овој ракопис е елаборирана на еден таков детален начин, токму поради што учебникот ќе најде многу поширока примена од локални рамки и од потребите за кои ракописот е наменет. Ракописот е напишан на лесен, едноставен и разбирлив јазик со голем број на прилози, нотни примери и фотографии, кои многу го олеснуваат совладувањето на материјата.

Краток опис на содржината: Дистинкции во целокупниот современ нотен систем; Дефиниција за музичко писмо; Современа нотација; Положба на пијанистот при изведба на современи композиции; Динамика; Темпо и агогика; Педализација; Кластери; Дефиниција за „кластер“ и неговата употреба; Специфични начини на свирење со раце врз клавијатурата; Вежби и етиди за кластери; Незвучен кластер или т.н. „флажолетен кластер“; Современи техники и начини на свирење врз жиците на пијаното; Определување на регистрите на жиците во пијаното; Свирење врз жиците со раце; Тремоло; Вежби со удари на жица, од перничка и нокт; Глисандо врз жиците на пијаното; Лизгање по должината на една жица; Изведба на пиеси за дуо пијано - четири раце; Вежби за глисандо и лизгање; Произведување на звук од пијаното, со помош на разни реквизити; Видови на палици и останати реквизити кои се користат во пијаното; Начини за држење на палици; Препарирано пијано (Piano preparato); Флажолети; Вертикална нотација; Алеаторика; Карактеристики на алеаториката; Најчесто употребувани знаци во композициите со алеаторика; Пример од „Легенда“ на претставени графички симболи; Прилог; Нотни примери на современа нотација од светската музичка литература.

Материјалот е претставен во предговор и пет поглавја, како и соодветни поднаслови во секое поглавје, по што следува користена литература со наведени и цитирани автори од домашната и од странската стручна област.

Како што се наведени редоследно, на почетокот во првото поглавје од ракописот се дефинира терминот музичко писмо и сите негови синоними, тесната поврзаност меѓу сличните, а сепак различни називи, се разбира со нивно целосно детерминирање. Понатаму се навлегува конкретно во современата нотација чијашто тенденција за проширување на изразните средства во музичката литература на XX и XXI век, води кон збогатување на палетата од музички знаци и симболи. Иновациите во современата нотација се сврзани со сите елементи на музичкото дело, со акцент на метарот, ритамот, хармонијата, музичката форма, истражувањата во сферата на звучните идеи, ефекти и нови композиторски концепти. Токму ваквиот развој кај современите жанрови, води до неопходност од музичко-теоретско разјаснување на музичкото писмо. Пијанистот кој се соочува со современ нотен текст секако ќе најде на музичка нотација што претходно не била дел од неговото искуство и пракса. Комплексноста и обемноста на новите и различни нотни графички записи на нотниот текст бараат негово подетално запознавање со современата нотација. Се разбира како таква изведбата на оваа музика бара и поспецифични моменти на различна физичка положба на пијанистот (од вообичаениот начин на седење при свирење пијано). Сето тоа е објаснето во ова поглавје од книгата, кое ќе му помогне на пијанистот и ќе го донесе поблиску и полесно до композиторската замисла и идеја, со што ќе може да реализира посоодветна и поточна интерпретација на конкретното дело. Компонентите што се наведени понатаму во ова поглавје се: динамика, темпо, агогика, педализација, сите одделно претставуваат средства со кои се обликуваат творечките идеи на композиторите, преку начинот на нивната примена и функција при изведбата на пијанистот, за правилно доближување до идејната концепција на авторот.

Втората глава во ракописот е посветена на кластерите и нивната изведба. Се започнува од основно запознавање со поимот „кластер“, неговата етимологија, па сè до негова правилна изведба. Затоа се наведени доста примери, зададени се вежби и етиди,

каде што пијанистот може да го провери тукушто добиеното и/или претходно стекнато знаење.

Бидејќи изучувањето на инструмент се заснова на емпириски основи, овде се воведени вежби и практикуми кои ќе послужат за совладување на секој новитет или репродуктивно-технички проблем. Во ова поглавје фокусот е ставен токму на кластерот, како и на незвучниот кластер или т.н. кластер, бидејќи токму тие се едни од елементите на техниките на компонирање во современата музика со кои често пијанистот може да се сретне.

Третата глава е поглавје кое им овозможува на студентите да се запознаат со техничко-репродуктивните карактеристики на одделните регистри на жиците во пијаното. Тоа претставува честа постапка со којашто композиторот предвидува свирење во внатрешноста, во корпусот на пијаното, а тоа се жиците и свирење на нив, од каде што произлегува креативноста на творечкиот чин. Станува збор за успешна изведба на композиции од овој тип, кои содржат и свирење врз жиците во пијаното, каде што пијанистот треба добро да биде запознаен пред сè со нивните регистри. Потоа следуваат различни начини на изведба и свирење на жиците, со прст, со нокт, тремоло, пицкато, глисандо и сл. Опфатена е нивната примена при свирење во состав дуо пијано - четири раце. Ова обемно поглавје содржи повеќе нотни примери и фотографии со цел да се добие посеопфатен преглед на творештвото, а дополнително се зададени и вежби за изведувачот.

Во следното четврто поглавје е претставена палета на разновидни палици (што најчесто се користат при изведба на ударните инструменти) и нивната употреба при свирење на жиците во пијаното. Успешната употреба на истите подразбира првенствено нивно познавање, секако нивно графичко означување, како и нивна правилна употреба. Овде се појаснети и претставени сите видови на палици со кои изведувачот треба да се запознае, потоа следува начинот на нивно правилно држење и каде сè може да се сретне нивна најчеста примена при свирењето на пијано. Потоа детално е објаснет терминот препарирано пијано (Piano reparato), бидејќи во овој случај најмногу се користат тврди предмети, наведено е кои сè предмети се користат во пракса и нивното соодветно означување. Изведбата на флажолети во пијаното исто така наоѓа место во ова поглавје, бидејќи при удар со метален предмет врз жиците на клавирот се добива флажолет од звукот кој останува по вибрирањето на жицата.

Една од најзначајните карактеристики на музиката на 20 век е исклучителната индивидуалност и потрага по лична оригиналност што понатаму се преточува во различни т.н. техники на компонирање. Голем дел од „новитетите“ композиторите ги дефинираат и посочуваат во своите легенди за делата, што повторно произлегуваат од личната креативност на авторот. Во овој учебник во следното петто поглавје е даден осврт на една техника на компонирање што најчесто вклучува при формирањето на партитурите „легенда“ со застапените различни звукоизвлекувања на тон или шум од инструментот, па сè до графички партитури - алеаторика. Односно треба да се нагласи дека овде е даден акцент на музичкото нотно писмо што воведува ознаки на „нови“ начини за звукоизвлекување на тон, но кои со текот на времето се стандардизирани и се употребуваат во светското и македонското музичко творештво (па затоа овде е спомената и нотацијата на Пендерецки, Лутосавски, Штокхаузен, Булез и др.).

Понатаму учебникот содржи прилог, кој се состои од нотни примери од светската музичка литература. Како што е споменато во ракописот дека втората половина на 20 век носи потрага по „ново“ и што поизразена оригиналност, авангардност од што произлегуваат исклучително интересни, радикални, ригидни, па дури и „луцидни“ решенија од страна на композиторите се нешта со кои студентите треба да бидат запознаени во текот на својата наобразба.

Големиот број нотни примери претставени во учебникот и вежби, овозможуваат една солидна основа на студентот во практичната примена и воедно служат како еден вид упатства при совладувањето на овој обемен и комплексен материјал. На тој начин студентот ќе се стекне и со едно сопствено и индивидуално искуство кое е всушност најзначајно во потврдувањето, читањето и „дешифрирањето“ на веќе стандардизираните

„нови“ нотни симболи во музичката литература, низ различни примери од музичкото творештво.

ЗАКЛУЧОК

Ракописот за учебникот **„СОВРЕМЕНА НОТАЦИЈА ВО ЛИТЕРАТУРАТА ЗА ПИЈАНО“** за студентите на Музичка академија од вон. проф. д-р Невенка Дуковска не само што ги опфаќа содржините според Наставната програма, туку може да најде и поширока примена. Ракописот за овој учебник кој претставува еден вреден прилог во нашата музичка литература придонесува за познавањето на современото нотно писмо и неговото лесно совладување од страна на студентите на Музичката академија, кое е значајно за уште поуспешно вршење на нивната идна професија. Со овој учебник не само студентите на Вокално-инструменталниот оддел – Пијано, корепетиција, камерна музика, но воопшто и секој пијанист ќе може лесно да ја следи, разбере и со успех да ја совлада современата нотација која сè почесто зема замав во новите композиторски трендови. Истиов учебник може да го користат се разбира и студентите од другите студиски програми на Факултетот, но и од секаде каде што се изучува оваа проблематика.

Имајќи го предвид изложеното, како и основната намена на овој ракопис, наменет за студентите на Вокално-инструментален оддел на Музичка академија, на **Наставно-научниот уметнички совет на Филмска академија при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип му препорачуваме ракописот под наслов „СОВРЕМЕНА НОТАЦИЈА ВО ЛИТЕРАТУРАТА ЗА ПИЈАНО“** - учебник од авторот вон. проф. д-р Невенка Дуковска да го прифати како учебник за објавување.

Рецензенти

М-р Наташа Трбојевиќ,
вонреден професор на Филмска академија при
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, с.р.

Д-р Ангеле Михајловски,
редовен професор на Музичка академија при
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, с.р.